Zbornik sudske prakse

MIŠLJENJE NEZAVISNE ODVJETNICE
TAMARE ĆAPETA
od 14. srpnja 2022.[1]

Predmet C-392/21

TJ
protiv
Inspectoratul General pentru Imigrări

(zahtjev za prethodnu odluku koji je uputila Curtea de Apel Cluj (Žalbeni sud u Cluju, Rumunjska))

„Zahtjev za prethodnu odluku – Socijalna politika – Zaštita zdravlja i sigurnosti radnika – Članak 9. stavak 3. Direktive 90/270/EEZ – Rad sa ‚zaslonima' – Zaštita očiju i vida radnika – Pojam ‚posebna korektivna pomagala'"

I. Uvod

1. Direktiva 90/270/EEZ[2] (u daljnjem tekstu: Direktiva o zaslonima), koja je donesena 1990., kada rad sa zaslonima nije bio toliko raširen, uspostavlja određene zdravstvene i sigurnosne zahtjeve u području rada sa zaslonima. Sa suvremenog gledišta, ta direktiva sadržava elemente koji se mogu činiti samorazumljivima, pa čak i nostalgičnima, kao što je isključivanje pisaćih strojeva iz njezina područja primjene[3]. Međutim, Direktiva o zaslonima također predviđa prava koja imaju mnogo veću važnost u današnje doba, kada je rad sa zaslonom sveprisutan. To je slučaj, primjerice, s pravima koja proizlaze iz članka 9. stavka 3. te direktive, koji predviđa pravo radnika na „posebna korektivna pomagala" za rad na računalnim zaslonima.

2. U ovom predmetu riječ je upravo o tom pravu. Nakon posjeta liječniku specijalistu, tužitelj iz glavnog postupka, čiji se vid pogoršao, kupio je nove dioptrijske naočale. Njegov poslodavac odbio je podmiriti njihove troškove. To je dovelo do spora pred Curteom de Apel Cluj (Žalbeni sud u Cluju, Rumunjska), sudom koji je uputio zahtjev.

3. Taj se sud pita, među ostalim, obuhvaća li izraz „posebna korektivna pomagala", kako je naveden u članku 9. stavku 3. Direktive o zaslonima, dioptrijske naočale.

[1] Izvorni jezik: engleski

[2] Direktiva Vijeća od 29. svibnja 1990. o minimalnim zahtjevima u pogledu sigurnosti i zaštite zdravlja pri radu sa zaslonima (peta pojedinačna direktiva u smislu članka 16. stavka 1. Direktive 89/391/EEZ) (SL 1990., L 156, str. 14.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 5., svezak 4., str. 58.)

[3] Članak 1. stavak 3. Direktive o zaslonima

4. Premda se na prvi pogled ne doima toliko važnim, tumačenje koje će Sud dati tom pojmu imat će šire posljedice, ne samo za zdravlje tužitelja iz glavnog postupka nego i za sustav zaštite predviđen nacionalnim pravom svih radnika koji moraju raditi s računalnim zaslonima.

II. Pravni okvir

5. Članak 9. Direktive o zaslonima, naslovljen „Zaštita očiju i vida radnika”, propisuje:

„1. Radnici imaju pravo na odgovarajući test očiju i vida koji provodi za to osposobljena osoba:

– prije početka rada pri zaslonu,

– nakon toga u redovitim razmacima i

– u slučaju teškoća s vidom koje mogu biti posljedica rada pri zaslonu.

2. Radnici imaju pravo na oftalmološki pregled ako nalazi testa iz stavka 1. pokažu da je to potrebno.

3. Ako nalazi testa iz stavka 1. ili pregleda iz stavka 2. pokažu da je to potrebno i ako se ne mogu koristiti uobičajena korektivna pomagala, radnike se mora opremiti posebnim odgovarajućim korektivnim pomagalima za predmetni rad.

4. Mjere poduzete sukladno ovom članku ne mogu ni u kojem slučaju obuhvaćati dodatne financijske troškove za radnike.

5. Zaštita očiju i vida radnika može se pružiti […] u sklopu nacionalnog zdravstvenog sustava.”

III. Činjenice iz glavnog postupka i prethodna pitanja

6. Tužitelj iz glavnog postupka zaposlen je u rumunjskom Općem inspektoratu za imigraciju (u daljnjem tekstu: Inspektorat). U okviru njegovih radnih zadataka od njega se zahtijeva da radi sa zaslonom. Tužitelj tvrdi da je taj rad, zajedno s drugim čimbenicima rizika, doveo do znatnog pogoršanja njegova vida, zbog čega je, na preporuku liječnika specijalista, morao zamijeniti naočale.

7. Tužitelj ističe da mu rumunjski nacionalni zdravstveni sustav nije mogao naknaditi iznos od 2629 rumunjskih leja (RON) (oko 543 eura na dan podnošenja tužbe), što je protuvrijednost posebnog korektivnog pomagala za vid te fiskalnih računa koji se odnose na troškove naočala, leća, okvira za naočale i izrade. Tužitelj je Inspektoratu, svojem poslodavcu, podnio zahtjev za povrat tog iznosa, koji je odbijen.

8. Nakon toga, tužitelj je 19. lipnja 2020. podnio tužbu protiv svojeg poslodavca pred Tribunalulom Cluj (Viši sud u Cluju, Rumunjska), zahtijevajući da mu naloži da tužitelju isplati traženi iznos. Taj je sud odbio njegov zahtjev uz obrazloženje da nisu bili ispunjeni zakonski

uvjeti za takav povrat. Relevantno pravo kojim se prenosi Direktiva o zaslonima [4] ne daje pravo na naknadu troškova posebnih korektivnih pomagala, nego samo pravo na to da poslodavac osigura takva pomagala, ako je njihovo korištenje potrebno.

9. Tužitelj je podnio žalbu protiv te presude sudu koji je uputio zahtjev, Curtei de Apel Cluj (Žalbeni sud u Cluju).

10. Taj sud smatra da je potrebno tumačenje pojma „posebna korektivna pomagala" u smislu članka 9. Direktive o zaslonima, s obzirom na to da taj pojam u toj direktivi nije definiran. On također smatra da taj pojam treba tumačiti na način da uključuje naočale, u mjeri u kojoj su one potrebne radnicima kojima se vid pogoršao zbog radnih uvjeta. Osim toga, sud koji je uputio zahtjev pita se jesu li „posebna korektivna pomagala", navedena u članku 9. Direktive o zaslonima, pomagala koja se koriste isključivo na radnom mjestu ili se mogu koristiti i izvan njega.

11. U tim je okolnostima Curtea de Apel Cluj (Žalbeni sud u Cluju) odlučila prekinuti postupak i uputiti Sudu sljedeća prethodna pitanja:

„1. Treba li izraz ‚posebna korektivna pomagala' iz članka 9. Direktive [o zaslonima] tumačiti na način da taj izraz ne može obuhvaćati dioptrijske naočale?

2. Treba li pod izrazom ‚posebna korektivna pomagala' iz članka 9. Direktive [o zaslonima] podrazumijevati samo pomagala koja se isključivo upotrebljavaju na radnom mjestu i/ili prilikom obavljanja radnih zadataka?

3. Odnosi li se obveza opremanja posebnim korektivnim pomagalom, koja se propisuje člankom 9. Direktive [o zaslonima], isključivo na to da to pomagalo treba kupiti poslodavac ili se ta obveza može tumačiti široko, odnosno na način da obuhvaća i slučaj u kojem poslodavac preuzima potrebne troškove koje je snosio radnik kako bi pribavio pomagalo?

4. Je li u skladu s člankom 9. Direktive [o zaslonima] to da poslodavac pokrije te troškove u obliku općenitog povećanja plaće, koje se trajno isplaćuje na ime ‚povećanja zbog posebno teških uvjeta rada'?"

12. Sudu su pisana očitovanja podnijeli Inspektorat, talijanska i rumunjska vlada te Europska komisija. Rasprava nije ni zatražena ni održana.

IV. Analiza

13. Sud je zatražio da se moje mišljenje usredotoči samo na prvo pitanje suda koji je uputio zahtjev. Tim pitanjem sud koji je uputio zahtjev želi doznati treba li pojam „posebna korektivna pomagala" iz članka 9. Direktive o zaslonima tumačiti na način da isključuje dioptrijske naočale.

14. Kako bih odgovorila na to pitanje, postupit ću na sljedeći način. Kao prvo, iznijet ću nekoliko uvodnih napomena o kontekstu u kojem se nalazi Direktiva o zaslonima i koji stoga utječe na njezino tumačenje (A). Kao drugo, predložit ću tumačenje pojma „posebna korektivna pomagala" kako bih odgovorila na pitanje obuhvaća li taj izraz dioptrijske naočale i koje vrste (B).

[4] Nacionalni sud pozvao se na članak 14. Hotărâree Guvernului nr. 1028/2006, privind cerințele minime de securitate și sănătate în muncă referitoare la utilizarea echipamentelor cu ecran de vizualizare (Uredba vlade br. 1028/2006 o utvrđivanju minimalnih zahtjeva u pogledu sigurnosti i zaštite zdravlja pri radu sa zaslonima).

A. Uvodne napomene

15. Direktiva o zaslonima jedna je od dvadeset[5] takozvanih „direktiva kćeri"[6], donesenih na temelju članka 16. stavka 1. Direktive 89/391/EEZ[7] (u daljnjem tekstu: Okvirna direktiva).

16. Slično kao što majka oblikuje djetetov pogled na život, tako i sveobuhvatni cilj Okvirne direktive prožima Direktivu o zaslonima, uključujući posebno područje rada sa zaslonima[8]. Stoga je potrebno ukratko predstaviti Okvirnu direktivu.

17. Okvirna direktiva donesena je na temelju članka 118.a UEEZ-a (koji je postao članak 153. UFEU-a), koji je pravna osnova za mjere socijalne politike[9]. Sud je smatrao da ta odredba dodjeljuje EU-u široku ovlast za donošenje mjera za zaštitu zdravlja i sigurnosti radnika[10].

18. Stupanjem na snagu Povelje Europske unije o temeljnim pravima (u daljnjem tekstu: Povelja) zdravlje i sigurnost radnika potvrđeni su kao temeljno pravo priznato pravnim poretkom Unije. Njezin članak 31. stavak 1. određuje da „[s]vaki radnik ima pravo na radne uvjete kojima se čuvaju njegovo zdravlje, sigurnost i dostojanstvo". Zanimljivo je primijetiti da se u Objašnjenjima koja se odnose na Povelju ističe kako je njezin članak 31. stavak 1. inspiriran Okvirnom direktivom[11]. Stoga se može zaključiti da je ta direktiva od svojeg donošenja predstavljala izraz temeljnog prava, koje je Poveljom samo kodificirano.

5 Europska agencija za sigurnost i zdravlje na radu iscrpno je popisala te direktive. Vidjeti https://oshwiki.eu/wiki/General_principles_of_EU_OSH_legislation.

6 Kad je riječ o statusu Okvirne direktive kao „okvirne", vidjeti presudu od 12. studenoga 1996., Ujedinjena Kraljevina/Vijeće (C-84/94, EU:C:1996:431, t. 65.) te mišljenja nezavisnog odvjetnika P. Légera u predmetu Ujedinjena Kraljevina/Vijeće (C-84/94, EU:C:1996:93, t. 65. i bilješka 28.); nezavisnog odvjetnika D. Ruiz-Jaraba Colomera u predmetu Komisija/Njemačka (C-103/01, EU:C:2002:738, t. 31.) i nezavisnog odvjetnika H. Saugmandsgaarda Øea u predmetu Ministrstvo za obrambo (C-742/19, EU:C:2021:77, t. 25.). Vidjeti također Bercusson, B., *European Labour Law*, 2. izdanje, CUP, Cambridge, 2009., str. 58. i Barnard, C., *EU Employment Law*, 4. izdanje, OUP, Oxford, 2012., str. 511.

7 Direktiva Vijeća od 12. lipnja 1989. o uvođenju mjera za poticanje poboljšanja sigurnosti i zdravlja radnika na radu (SL 1989., L 183, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 5., svezak 4., str. 50.)

8 Vidjeti osobito četvrtu uvodnu izjavu Direktive o zaslonima („poštovanje minimalnih zahtjeva za osiguranje viših razina sigurnosti na radnim stanicama sa zaslonima važno [je] za osiguranje sigurnosti i zdravlja radnika") i njezin članak 1. (kojim se propisuju minimalni zahtjevi za sigurnost i zdravlje radnika pri radu sa zaslonima). Vidjeti također presudu od 6. srpnja 2000., Dietrich (C-11/99, EU:C:2000:368, t. 36.) („usklađenost s minimalnim zahtjevima za osiguranje bolje razine sigurnosti na radnim mjestima sa zaslonima ključna je za osiguranje sigurnosti i zdravlja radnika").

9 Vidjeti u tom pogledu mišljenje nezavisnog odvjetnika G. Pitruzzelle u predmetu Academia de Studii Economice din București (C-585/19, EU:C:2020:899, t. 27.) („poboljšanje zaštite zdravlja i sigurnosti na radnim mjestima uspostavljanjem minimalnih zahtjeva ključan je element u stvaranju socijalnih prava Unije").

10 Vidjeti presudu od 12. studenoga 1996., Ujedinjena Kraljevina/Vijeće (C-84/94, EU:C:1996:431, t. 15.), u kojoj je Sud utvrdio da pojmovi iz članka 118.a UEEZ-a, osobito izraz „‚posebice u radnoj okolini', idu u prilog širokom tumačenju nadležnosti koje članak 118.a [UEEZ-a] dodjeljuje Vijeću [Europske unije] u području zaštite sigurnosti i zdravlja radnika". Vidjeti također mišljenje nezavisnog odvjetnika P. Légera u predmetu Ujedinjena Kraljevina/Vijeće (C-84/94, EU:C:1996:93, t. 39. do 62.), u kojem je navedeno da porijeklo pojmova sadržanih u tom članku Ugovora kao i visoka razina zaštite radnika, koja se, kako se čini, zahtijeva izrazima upotrijebljenima u tim pojmovima, opravdavaju široko tumačenje dosega članka 118.a UEEZ-a.

11 U Objašnjenjima koja se odnose na Povelju u pogledu njezina članka 31. stavka 1. navodi se: „Stavak 1. ovog članka temelji se na Direktivi 89/391/EEZ o uvođenju mjera za poticanje poboljšanja sigurnosti i zdravlja radnika na radu."

19. U skladu s navedenim, Sud je potvrdio da područje primjene i odredbe Okvirne direktive zahtijevaju široko tumačenje [12]. Istodobno, bilo kakva isključenja iz njezina područja primjene ili iz područja primjene drugih direktiva čiji je cilj zaštita zdravlja i sigurnosti radnika moraju biti ograničena [13].

20. S obzirom na to da je jasan cilj Okvirne direktive poticanje poboljšanja zdravstvenih i sigurnosnih uvjeta na radnom mjestu [14], taj se cilj putem „direktiva kćeri" postiže dvjema vrstama mjera: mjerama kojima se sprečavaju rizici radne okoline opasne za zdravlje radnika [15] te mjerama čiji je cilj popravljanje zdravstvenih i sigurnosnih uvjeta posebnih skupina radnika [16].

21. Članak 9. Direktive o zaslonima treba tumačiti s obzirom na taj zajednički cilj [17] ispravljanja i sprečavanja situacija povezanih sa zdravljem i sigurnošću radnika [18].

B. Tumačenje pojma „posebna korektivna pomagala"

22. Ciljevi Direktive o zaslonima, u svjetlu zakonodavnog okvira kojeg je ta direktiva dio, prepoznaju potrebu zaštite zdravlja i sigurnosti radnika utvrđivanjem i ispravljanjem njihovih teškoća s vidom.

23. Članak 9. te direktive odražava taj opći cilj zaštite dodjeljivanjem prava radnicima. Ta prava uključuju pravo na dijagnostičke preglede i na posebna korektivna pomagala kad je potrebna njihova upotreba.

24. Tako se u članku 9. stavku 1. pojašnjava da radnici koji se koriste zaslonima imaju pravo na test očiju i vida prije i tijekom rada sa zaslonima [19]. Članak 9. stavak 2. zatim radnicima daje pravo na dodatni oftalmološki liječnički pregled, ako je to potrebno. Ako rezultati bilo kojeg od tih dvaju

[12] Vidjeti u tom pogledu presude od 3. listopada 2000., Simap (C-303/98, EU:C:2000:528, t. 34.) i od 5. listopada 2004., Pfeiffer i dr. (C-397/01 do C-403/01, EU:C:2004:584, t. 52.) te mišljenje nezavisnog odvjetnika A. Geelhoedda u predmetu Komisija/Njemačka (C-5/00, EU:C:2001:365, t. 47. i 48.).

[13] Tako je Sud ograničio profesije koje se mogu smatrati „specifičnim aktivnostima u sektoru državne uprave kao što su oružane snage ili policija, ili nekim posebnim aktivnostima u poslovima zaštite građana", u smislu članka 2. stavka 2. Okvirne direktive. Vidjeti u tom smislu presude od 5. listopada 2004., Pfeiffer i dr. (C-397/01 do C-403/01, EU:C:2004:584, t. 54.), od 20. studenoga 2018., Sindicatul Familia Constanța i dr. (C-147/17, EU:C:2018:926, t. 53.) i od 15. srpnja 2021., Ministrstvo za obrambo (C-742/19, EU:C:2021:597, t. 55. i 56.).

[14] Vidjeti njezin članak 1. Vidjeti također Klindt, T. i Schucht, T., „Art. 1 Ziel der Richtlinie", u Franzen, M., Gallner, I. i Oetker, H., *Kommentar zum europäischen Arbeitsrecht*, 4. izd., C. H. Beck, München, 2022., str. 410., t. 1. i daljnja upućivanja; ondje autori tu direktivu smatraju „ustavom" prava Unije u području zdravlja i sigurnosti na radu.

[15] Vidjeti, primjerice, Direktivu Vijeća 90/269/EEZ od 29. svibnja 1990. o minimumu zdravstvenih i sigurnosnih uvjeta pri ručnom prenošenju tereta u slučajevima kad postoji opasnost osobito od ozljeda leđa radnika (četvrta pojedinačna direktiva u smislu članka 16. stavka 1. Direktive 89/391/EEZ) (SL 1990., L 156, str. 9.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 5., svezak 1., str. 14.) te Direktivu Vijeća 98/24/EZ od 7. travnja 1998. o zaštiti zdravlja i sigurnosti radnika na radu od rizika povezanih s kemijskim sredstvima (četrnaesta pojedinačna direktiva u smislu članka 16. stavka 1. Direktive 89/391/EEZ) (SL 1998., L 131, str. 11.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 5., svezak 6., str. 37.).

[16] Vidjeti, primjerice, Direktivu Vijeća 92/85/EEZ od 19. listopada 1992. o uvođenju mjera za poticanje poboljšanja sigurnosti i zdravlja na radu trudnih radnica te radnica koje su nedavno rodile ili doje (deseta pojedinačna direktiva u smislu članka 16. stavka 1. Direktive 89/391/EEZ) (SL 1992., L 348, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 5., svezak 4., str. 73.).

[17] Vidjeti Okvirnu direktivu, članak 1. stavak 2. i članke 6. i 7. te uvodne izjave 10. (koja se odnosi na potrebu uvođenja preventivnih mjera) i 11. (koja se odnosi na potrebu smanjenja ili uklanjanja rizika za sigurnost i zdravlje radnika). Vidjeti također presudu od 22. svibnja 2003., Komisija/Nizozemska (C-441/01, EU:C:2003:308, t. 38.) (u kojoj se navode ti ciljevi i dodaje da je zakonodavac EU-a razmotrio niz sredstava prikladnih za njihovo postizanje).

[18] Vidjeti u tom smislu presudu od 6. srpnja 2000., Dietrich (C-11/99, EU:C:2000:368, t. 37. i 38.), u kojoj je Sud objasnio da bi tumačenje područja primjene članka 2. točke (a) Direktive o zaslonima koje bi bilo „usko, kako bi se iz njezina područja primjene isključili zasloni koji prikazuju filmske zapise, dovelo do toga da bi znatnom broju radnika bila uskraćena zaštita predviđena tom direktivom" te bi se „ozbiljno ugrozio koristan učinak Direktive".

[19] U tom smislu djeluje kao izraz preventivnog pristupa koji se temelji na opasnostima za zdravlje i sigurnost radnika, kako je prihvaćen člankom 6. Okvirne direktive.

testova pokažu da je to potrebno i da se ne mogu koristiti uobičajena korektivna pomagala, članak 9. stavak 3. propisuje da se radnike mora bez financijskih troškova za njih opremiti posebnim korektivnim pomagalima [20].

25. Sud koji je uputio zahtjev svojim prvim pitanjem pita obuhvaća li pojam „posebno korektivno pomagalo" i dioptrijske naočale.

26. Prije svega, određeni zaključci mogu se donijeti na temelju povijesti nastanka Direktive o zaslonima. Kao što je to istaknula Komisija u svojim pisanim očitovanjima, iako je u prvotnom prijedlogu te direktive upotrijebljen pojam „naočale", on je na kraju zamijenjen širim izrazom „korektivna pomagala" [21]. Taj pojam tako ne obuhvaća samo naočale nego i, vjerojatno, druge vrste pomagala koja mogu ispraviti teškoće s vidom ili spriječiti njegovo oštećenje (kao što su to, primjerice, filtri plave svjetlosti za zaslone).

27. Stoga, iako Direktiva o zaslonima pravi razliku između „uobičajenih" i „posebnih" verzija pojma „korektivno pomagalo", oba ta pojma obuhvaćaju naočale. Međutim, nije definirano, te stoga zahtijeva tumačenje, što se podrazumijeva pod „posebnim" korektivnim pomagalom, ili, jednostavnije, što su to „posebne" naočale. Sada ću se posvetiti tom tumačenju.

28. Razlikovanje između „uobičajenih" i „posebnih" korektivnih pomagala, kao i struktura članka 9. – koji dopušta opremanje „posebnim" korektivnim pomagalima tek nakon što pregledima iz stavaka 1. i 2. bude utvrđena potreba za njima, pri čemu „uobičajena" korektivna pomagala nisu odgovarajuće rješenje za tu potrebu – jasno označava kriterije za ocjenu koja vrsta naočala može biti obuhvaćena pojmom „posebna korektivna pomagala".

29. Ti su kriteriji, s jedne strane, da se ne mogu koristiti „uobičajena" korektivna pomagala i, s druge strane, da je „posebno" korektivno pomagalo „odgovarajuće za predmetni rad".

30. Kad je riječ o prvom kriteriju, čini se da se tumačenjem *a contrario* teksta članka 9. stavka 3. Direktive o zaslonima može zaključiti da su „uobičajena" korektivna pomagala ona koja se nose izvan radnog mjesta u svakodnevnom životu i koja nisu posebno povezana s radom sa zaslonima. Takvim tumačenjem, primjerice, godišnja redovita promjena leća za osobu koja već nosi naočale i od djetinjstva je kratkovidna obuhvaćena je kategorijom „uobičajenog korektivnog pomagala".

31. Drugi dio tog prvog kriterija, prema kojem se uobičajena korektivna pomagala „ne mogu koristiti", utvrđuje da, kako bi ga se moglo smatrati „posebnim korektivnim pomagalom", pomagalo mora nadilaziti ono što bi u svakodnevnom životu ispravilo uobičajeno korektivno pomagalo te biti, po svoj prilici, usmjereno na ispravljanje teškoća s vidom koje ometaju rad o kojem je riječ. Stoga bi leće koje je propisao liječnik ili optometrist čiji je cilj ispraviti opće probleme s očima ili teškoće s vidom, ali koje su također prikladne za rad sa zaslonima, a nisu propisane posebno s obzirom na taj rad, bile „uobičajeno korektivno pomagalo". Naprotiv, takozvane „naočale za rad na računalu", propisane osobito zbog rada sa zaslonom, smatrale bi se „posebnim korektivnim pomagalom" [22].

[20] Mišljenje nezavisnog odvjetnika D. Ruiz-Jaraba Colomera u predmetu Komisija/Italija (C-455/00, EU:C:2002:211, t. 18.)

[21] Vidjeti članak 9. Prijedloga direktive Vijeća o minimalnim sigurnosnim i zdravstvenim uvjetima za rad s optičkim zaslonima (COM (88) 77 *final*) (SL 1988., C 113, str. 7.).

[22] U određenim studijama navodi se da različite udaljenosti prilikom rada na različitim digitalnim uređajima mogu opravdati propisivanje naočala za rad na računalu s progresivnim lećama za ispravljanje staračke dalekovidnosti, umjesto općenitijeg ispravljanja dioptrije. Vidjeti, primjerice, Sheppard, A. i Wolffsohn, J., „Digital eye strain: prevalence, measurement and amelioration", *BMJ Open Ophthalmology*, sv. 3(1), BMJ, 2018., str. 6. i ondje navedene studije.

32. Čini se da drugi kriterij iz članka 9. stavka 3. Direktive o zaslonima, odnosno pojam „odgovarajuća za predmetni rad”, koji neposredno slijedi izraz „posebna korektivna pomagala”, upućuje na to da je, nakon što su provedene ocjene iz članka 9. stavaka 1. i 2. te direktive, za ispravljanje utvrđenih teškoća s vidom potrebno propisati „posebno korektivno pomagalo”. Ispravak je potreban kako bi se omogućio početak ili nastavak rada sa zaslonima ili pak kako bi se izbjeglo dodatno oštećenje vida. Drugim riječima, posebna korektivna pomagala opravdana su upravo zato što osobi omogućuju rad sa zaslonom. Da osoba ne radi sa zaslonom, prikladne bi bile drukčije naočale.

33. Za nastanak prava na posebno korektivno pomagalo nije nužno da bi bez takvih naočala, kao što to tvrdi tuženik iz glavnog postupka, rad sa zaslonima bio nemoguć. Takvo bi tumačenje bilo u suprotnosti i s preventivnim i s korektivnim ciljem zakonodavstva u području zdravlja i sigurnosti na radu.

34. Također bi bilo protivno tim ciljevima i širokom tumačenju koje je Sud primijenio u području propisa o sigurnosti i zdravlju na radu [23] inzistirati na činjenici da pravo na posebno korektivno pomagalo nastaje samo ako je oštećenje vida uzrokovano radom sa zaslonom.

35. Na prvi pogled može se činiti kao da se takva uzročna veza sugerira u točki 28. presude od 24. listopada 2002., Komisija/Italija (C-455/00, EU:C:2002:612). Sud je u toj presudi istaknuo da „posebna korektivna pomagala”, predviđena člankom 9. stavkom 3. Direktive o zaslonima, „moraju popraviti postojeću štetu”. Međutim, ta se točka presude ne može tumačiti izvan konteksta tog predmeta. Ta presuda proizlazi iz postupka zbog povrede obveze koji je Komisija pokrenula protiv Talijanske Republike zbog nepravilnog prenošenja članka 9. Direktive o zaslonima. Ta se presuda odnosila, među ostalim, na to da Talijanska Republika navodno nije precizno prenijela uvjete predviđene člankom 9. stavkom 3. Direktive o zaslonima u kojima poslodavci moraju osigurati posebna korektivna pomagala.

36. U točki 28. te presude Sud je odgovorio na argument talijanske vlade prema kojem odredbe talijanskog zakona kojima se prenosi članak 9. Direktive o zaslonima treba tumačiti u vezi s odredbama tog nacionalnog zakona koje se odnose na osobnu zaštitnu opremu (OZO), a u kojima su pojašnjeni uvjeti pod kojima poslodavac mora osigurati OZO. Čini se da upotreba izraza „šteta” proizlazi iz usporedbe koju je Sud u toj točki proveo između posebnih korektivnih pomagala i OZO-a te štete koja se potonjim želi spriječiti. Ova je analiza potkrijepljena točkom 29. te presude, u kojoj Sud ponovno naglašava razliku između posebnih korektivnih pomagala i OZO-a te rizika koji se potonjim želi spriječiti [24], kako bi osporio spajanje toga dvoga, kako je to učinila talijanska vlada. Stoga točku 28. navedene presude treba razumjeti s tog stajališta.

37. Iako je Sud u predmetnoj presudi uveo pojam „šteta” (koji se ne upotrebljava u samoj Direktivi o zaslonima), nije smatrao da ona mora biti uzrokovana radom sa zaslonima. Naprotiv, čini se da Sud tvrdi općenito da takva korektivna pomagala moraju ispraviti „postojeću” štetu. Teškoće s vidom (pojam upotrijebljen u Direktivi o zaslonima) moraju stvarno postojati, kao uvjet nastanka prava na posebno korektivno pomagalo, kako bi se omogućio rad sa zaslonom ili sprečavanje dodatnog oštećenja vida. Međutim, uzrok teškoća s vidom ne mora biti rad sa zaslonima.

[23] Vidjeti točke 17., 19. i 20. ovog mišljenja.

[24] „Sredstva osobne zaštite na koja se odnosi [odredba talijanskog zakona] ponovno su samo načini sprečavanja opasnosti.”

38. Čini se da i struktura samog članka 9. upućuje na to da teškoće s vidom ne moraju nastati zbog rada sa zaslonom kako bi nastalo pravo na poseban korektivni uređaj. Naime, iako se u članku 9. stavku 1. te direktive izrijekom navodi da teškoće s vidom koje mogu biti posljedica rada sa zaslonima opravdavaju pokretanje postupka oftalmološkog pregleda i da mogu dovesti do opremanja posebnim korektivnim pomagalom na temelju članka 9. stavka 3. te direktive, taj isti postupak može se pokrenuti i prije početka rada sa zaslonom ili u pravilnim razmacima nakon toga, u skladu s člankom 9. stavkom 1. prvom i drugom alinejom te direktive [25].

39. Nijedna od tih alineja ne omogućuje zaključak o postojanju uzročne veze između potencijalnih teškoća s vidom i rada sa zaslonom. Međutim, sve tri alineje članka 9. stavka 1. Direktive o zaslonima mogu dovesti do osiguranja posebnih korektivnih pomagala na temelju članka 9. stavka 3. te direktive, pod uvjetom da se na temelju tog istog članka može uspostaviti veza s „predmetnim radom”.

40. S obzirom na dva navedena kriterija, jesu li naočale koje je nabavio tužitelj u predmetnom slučaju obuhvaćene tuženikovom obvezom iz članka 9. stavka 3.?

41. Iako je u konačnici na sudu koji je uputio zahtjev da odgovori na to pitanje, čini mi se da na njega treba odgovoriti potvrdno.

42. Kao prvo, sud koji je uputio zahtjev istaknuo je da je tužitelj iz glavnog postupka doista od liječnika specijalista zatražio savjet zbog znatnog pogoršanja svojeg vida. Čini se da su time ispunjeni alternativni uvjeti predviđeni u članku 9. stavku 1. i stavku 2. Direktive o zaslonima. Kao drugo, tijekom tog savjetovanja dobiveno je mišljenje da bi tužitelj trebao promijeniti naočale. Kao treće, takva promjena naočala podrazumijeva da postojeće naočale koje je upotrebljavao tužitelj iz glavnog postupka više nisu bile dovoljne za ispravljanje njegova vida, osobito s obzirom na njegovu dalekovidnost i staračku dalekovidnost, a koje je bilo potrebno za rad sa zaslonima.

43. S obzirom na navedeno, čini se da se primjenjuje logika obveze iz članka 9. stavka 3. Direktive o zaslonima: tuženik mora tužitelja opremiti naočalama koje ispravljaju njegov oštećeni vid i koje mu omogućuju nastavak rada sa zaslonima.

V. Zaključak

44. S obzirom na sva prethodna razmatranja, predlažem Sudu da na prvo prethodno pitanje koje je postavila Curtea de Apel Cluj (Žalbeni sud u Cluju) odgovori na sljedeći način:

Izraz „posebna korektivna pomagala” iz članka 9. Direktive Vijeća 90/270/EEZ od 29. svibnja 1990. o minimalnim zahtjevima u pogledu sigurnosti i zaštite zdravlja pri radu sa zaslonima (peta pojedinačna direktiva u smislu članka 16. stavka 1. Direktive 89/391/EEZ) treba tumačiti na način da uključuje dioptrijske naočale, pod uvjetom da su te naočale namijenjene ispravljanju specifičnih teškoća s vidom kako bi se mogao obavljati rad sa zaslonima.

Na sudu koji je uputio zahtjev je da provjeri ispunjavaju li naočale u predmetnom slučaju te zahtjeve.

[25] Kao što to Komisija ističe u svojem odgovoru na pisano pitanje u ovom predmetu, upotreba uvjetne jezične konstrukcije u članku 9. stavku 1. trećoj alineji Direktive o zaslonima („koje mogu biti posljedica”) također podrazumijeva da teškoće s vidom koje proizlaze iz rada sa zaslonima mogu biti jedan od uzroka zbog kojih treba osigurati posebna korektivna pomagala, ali ne moraju nužno biti jedini.